

Белякова Т. В. Книжкові пам'ятки у фондах бібліотек медичних НДІ м. Харків / Т. В. Белякова // Вісник Харківської державної академії культури. Сер.: Соціальні комунікації. – 2015. – Вип. 47. – С. 33–42.

УДК: 09:026:61:027.021(477.54)

Т. В. Белякова, завідувача відділу наукової обробки документів та організації каталогів. Харківський національний медичний університет, Наукова бібліотека, м. Харків

КНИЖКОВІ ПАМ'ЯТКИ У ФОНДАХ БІБЛІОТЕК МЕДИЧНИХ НДІ М. ХАРКІВ

Розглядаються фонди книжкових пам'яток бібліотек медичних НДІ, які є базою для вивчення історії світової та української медицини, підготовки фундаментальних видань з медичної проблематики. Висвітлюються аспекти формування книжкових колекцій, фондів книжкових пам'яток та їх відображення в довідково-пошуковому апараті бібліотек – у всіх каталогах та картотеках. Проаналізовано наявність книжкових колекцій у фонді кожної бібліотеки. Надана кількісно-якісна характеристика фондів книжкових пам'яток.

Ключові слова: бібліотеки медичних НДІ, книжкові колекції, книжкові пам'ятки, довідково-пошуковий апарат.

Т. В. Белякова, заведующая отделом научной обработки документов и организации каталогов. Харьковский национальный медицинский университет, Научная библиотека, г. Харьков

КНИЖНЫЕ ПАМЯТНИКИ В ФОНДАХ БИБЛИОТЕК МЕДИЦИНСКИХ НИИ Г. ХАРЬКОВА

Рассматриваются фонды книжных памятников библиотек медицинских НИИ, которые являются базой для изучения истории мировой и украинской медицины, подготовки фундаментальных изданий по медицинской проблематики. Освещаются аспекты формирования книжных коллекций, фондов книжных памятников и их отображение в справочно-поисковом аппарате библиотек – во всех каталогах и картотеках. Проанализировано наличие книжных коллекций в фонде каждой библиотеки. Дана количественно-качественная характеристика фондов книжных памятников.

Ключевые слова: библиотеки медицинских НИИ, книжные коллекции, книжные памятники, справочно-поисковый аппарат.

RARE BOOK COLLECTIONS IN THE LIBRARY HOLDINGS OF THE KHARKIV MEDICAL SCIENTIFIC RESEARCH INSTITUTES (SRI)

The article deals with the rare book collections holdings of the Medical Scientific Research Institutes (SRI), which are base for exploring the history of the world and Ukrainian medicine, for the preparation of basic publications on medical issues. The author highlights the aspects of book

collections developing. Rare book collections holdings and their representation in the library reference-information retrieval service, i.e. in all the catalogues and card indexes. The availability of book collections in the holdings of each library is analyzed.

Key words: *libraries of Medical Scientific Research Institute (SRI), book collections, rare book collections, reference-information retrieval service.*

Книжкові пам'ятки – це своєрідна духовна скарбниця людства, його колективна пам'ять. Зберегти їх, створити ключі до розкриття вміщеної в них інформації, зробити доступним сучасним та майбутнім споживачам документний спадок минулого – обов'язок усіх бібліотек, які мають фонди книжкових пам'яток, зокрема й медичних. Саме ці фонди є базою для вивчення історії медицини та споріднених дисциплін, підготовки фундаментальних видань з медичної проблематики, без чого неможливий як розвиток медичної науки, так і системи підготовки кваліфікованих медичних кадрів.

Закономірно, що в бібліотекознавстві протягом останніх років проблеми книжкових пам'яток та колекцій при фондах рідкісних та цінних книг привернули увагу і набули відображення в працях вітчизняних та зарубіжних дослідників, зокрема І. М. Андрєєвої [1], Є. Ю. Жаворонкової, Г. І. Ковальчук [5], [6], [7], Т. І. Кондакової, І. Я. Лосієвського [4], Л. Н. Петрової, Є. І. Яцунок [11]. Утім незважаючи на це, фонди медичних бібліотек України не були предметом спеціального дослідження.

Мета статті – висвітлити місце книжкових пам'яток, книжкових колекцій у фондах бібліотек медичних НДІ м. Харків, надати їм кількісно-якісну характеристики.

Насамперед необхідно зазначити, що науковий потенціал Харкова протягом усієї історії був достатньо високим [8]. У найбільшому центрі медичної науки України створена і успішно працює мережа медичних бібліотек, яка організовує інформаційне забезпечення наукової та практичної діяльності [2]. У місті книжкові пам'ятки медичного профілю у своїх фондах мають ХНМБ, бібліотеки медичних ВНЗ, та НДІ, ЦНБ ХНУ ім. В. Н. Каразіна, ХДНБ ім. В. Г. Короленка.

Детальніше розглянемо означені бібліотеки та їх книжкові колекції.

Бібліотека ДУ «Інститут медичної радіології ім. С. П. Григор'єва НАМН України» заснована в 1920 р. Основу її фонду становили книги, подаровані засновником інституту С. П. Григор'євим та іншими медичними й науковими працівниками міста.

Фонд бібліотеки – 58,9 тис. прим. видань. Довідково-пошуковий апарат складається з алфавітного, систематичного та ретроспективного предметного каталогів, картотек праць співробітників та періодичних видань з дня заснування Інституту.

У фондах бібліотеки наявні раритети XVIII-XIX-поч. XX ст. (90 примірників). Є колекція книг, подарованих удовою першого директора Інституту С. П. Григор'єва з його особистої бібліотеки (30 книг), переважно іноземними мовами. З довоєнних часів існує унікальний фонд з рентгенології та онкології, профільні журнали з 20-х р. XX ст. У каталогах і картотеках книжкові пам'ятки окремо не позначені. Є картотека авторефератів співробітників і тих, котрі надійшли до фонду. У картотеці праць Інституту виокремлено дисертації (кандидатські, докторські), монографії, праці інституту. Наявні колекції: 1) дисертацій співробітників — 143 (з 1937 р.); 2) авторефератів дисертацій; 3) фахове видання УРЖ («Український радіологічний журнал» — з 1993 по 2014 рр.). У бібліотеці є 1 комп'ютер, ЕК не ведеться.

Бібліотека ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей і підлітків НАМН України» створена в 1923 р. [3 ; с. 110].

Фонд бібліотеки налічує понад 52,5 тис. примірників друкованих видань, основу якого становлять монографії, збірники матеріалів, наукових конференцій, з'їздів, симпозіумів, передплачена фахова періодика. Довідково-пошуковий апарат бібліотеки складається з алфавітного, систематичного та предметного каталогів та системи картотек: наукових праць співробітників, авторефератів дисертацій, методичних рекомендацій, тематичної картотеки статей та ін. У 1992 р. співробітники розпочали створення нового предметного каталогу за системою MeSH.

Бібліотека має унікальний довідково-інформаційний фонд щодо питань

педіатрії, шкільної та підліткової медицини. Загалом книг до 1960 р. — 740, переважно вони зберігаються в загальному фонді. Є колекції дисертацій і їх авторефератів своїх співробітників і придбані для фонду за темами внз. Колекції журналів інституту: «Український журнал дитячої ендокринології» (з 2010 по 2014 рр.), республіканський міжвідомчий збірник «Охорона здоров'я дітей и подростков» (видавався в м. Києві, вид-во “Здоров’я” з 1970 по 1996 рр.). Колекція праць співробітників інституту згрупована окремо. У 1936 р. Інститут починає видання журналу «Охорона материнства і дитинства», який з 1938 р. і дотепер друкується під назвою «Педіатрія, акушерство й гінекологія». Наукові напрацювання інституту узагальнювалися в збірниках наукових досліджень, які регулярно виходили друком, починаючи з 1928 р. до реорганізації інституту (1965 р.). У 1932-1934 рр. видається «Бюлетень Всеукраїнського науково-дослідного інституту охорони здоров'я дітей та підлітків» [10, с. 15].

Бібліотека ДУ «Інститут патології хребта та суглобів ім. проф. М. І. Ситенка НАМН України». У звітах Ради з'їзду гірничопромисловців Півдня Росії, які збереглися в бібліотеці Інституту, існують дані про існування бібліотеки ще до 1925 р.

Постійно ведеться картотека досліджень співробітників Інституту — дисертації, автореферати дисертацій, інші наукові праці, яка складається з двох частин: I — розвідки за роками видання, II — за прізвищами співробітників. Є алфавітний, предметний, географічний каталоги.

Книжкові пам'ятки в каталогах і картотеках окремо не групуються. Комп'ютерів у бібліотеці немає. У фонді виокремлено такі колекції: 1) книги-раритети XIX — початку XX ст. (з 1881 р. по 1934 р.), загалом 354 книги, з них 212 російською мовою, решта — іноземними. Створено «Перелік раритетних видань науково-медичної бібліотеки». Це література з ортопедії, травматології, хірургії, анатомії; матеріали з'їздів російських і українських хірургів, довідкова література (енциклопедії, енциклопедичні словники); 2) 359 дисертацій співробітників; 3) автореферати дисертацій; 4) методичні рекомендації і

вказівки співробітників; 5) номери журналу «Ортопедия, травматология и протезирование» (з 1927 по 2014 рр.).

Бібліотека ДУ «Інститут неврології, психіатрії та наркології НАМН України» заснована 1926 р.

Довідковий апарат складає система каталогів та картотек: наукових праць співробітників; статей за тематикою інституту з фахових періодичних видань; дисертацій, авторефератів, картотека періодичних видань. Каталоги — алфавітний, географічний (вівся до 2009 р.), предметний, систематичний. У всіх каталогах і картотеках книжні пам'ятки окремо не групуються. Комп'ютера в бібліотеці немає.

Фонд бібліотеки — понад 40 тис. прим., у ньому є рідкісні монографії та старовинні фахові періодичні видання: «Архив психиатрии, неврологии и судебной психопатологии» 1883-1899 рр., «Вопросы нервно-психической медицины» 1896-1905 рр. та ін.

Загалом книжкових пам'яток — 25900 прим. із середини ХІХ ст. і до 1960 р. Є колекції, подаровані проф. І. В. Линським у 2013 р., — 110 книг; удовою проф. В. С. Мерцалова у 2013 р. — 70 книг. У цих зібраннях — література з неврології, психіатрії, нейрофізіології, психології. У фондах є колекція дисертацій, що складається з 2-х частин: 1-а — старі дисертації і рукописи співробітників — усього 112; 2-а — дисертації співробітників НДІ і тих, котрі захищені тут з 2003 р. по 2014 р. — усього 207. Зібрання авторефератів співробітників інституту й отриманих за розсилкою — 4000 примірників; збірники праць інституту, методичні посібники і вказівки; видання журналу «Український вісник психоневрології» з 1993 по 2014 рр.

Бібліотека ДУ «Інститут проблем ендокринної патології ім. В. Я. Данилевського НАМН України» створена в жовтні 1928 р. Фонд бібліотеки почав формуватися після передачі засновником інституту В. Я. Данилевським книг зі своєї бібліотеки. Під час Великої Вітчизняної війни частину фонду втрачено. Збереглася частина фондів бібліотеки В. Я. Данилевського та монографії професора: «Чувства и жизнь» (1895), «Труд

и жизнь. Физиологические очерки: Библиотека самообразования» (1922).
Бібліотека має книжковий, журнальний фонди вітчизняних і зарубіжних періодичних видань з медицини, біології, фармакології, хімії, автореферати дисертацій, довідкову та методичну літературу — усього 40,6 тис. прим.

Довідково-пошуковий апарат бібліотеки складається з алфавітної та предметно-алфавітної картотек, картотеки наукових праць співробітників з 1927 р. за всі роки існування (комп'ютерів у бібліотеці немає).

Загалом літератури у фонді до 1960 р. — 3200 прим. Основна частина вилучена як застаріла (вилучалася кожні 5 років).

Раритети XIX ст. і початку XX ст. зберігаються в шафах — 50 прим. енциклопедій, довідників, навчальної літератури. Окремо розміщені списані раніше (як фізично зношені) книги XIX — початку XX ст., зокрема з бібліотеки В. Я. Данилевського. Виокремлено кілька колекцій: 1) колекції дисертацій з 1936 р.); 2) колекція авторефератів співробітників і придбаних до фонду; 3) колекція матеріалів конференцій Інституту; 4) колекція видань журналу «Проблеми ендокринної патології» з 2002 р. по 2014 р.

Бібліотека ДУ «Інститут мікробіології та імунології ім. І. І. Мечникова НАМ України» — заснована в 1932 р.

Нині фонд бібліотеки становить понад 54000 друкованих одиниць. У складі фонду — книги, фахові періодичні видання та методичні посібники, дисертації й автореферати дисертацій з питань мікробіології, імунології, епідеміології, інфекційних захворювань та суміжних галузей. Рідкісні й цінні видання — близько 3000, в окремий фонд не згруповані (за хронологією — до 1960 р.). Довідково-пошуковий апарат складається з алфавітного, предметного, систематичного каталогів, системи картотек. Рідкісні та цінні видання відображаються в загальних каталогах. У предметному каталозі в кожній рубриці існує підрозділ — література до 1951-1960 рр. Наявність дарчих написів, екслібрисів тощо позначається на каталожних картках.

У фонді зберігаються такі колекції: 1) медичних періодичних видань, зокрема журнал *Annales de L'institut Pasteur* (з 1887 до 1974 р. — мовою

оригіналу); 2) дисертації співробітників інституту і тих, хто тут захищався (серед них відомі прізвища: Н. Мельников-Разведенков, Н. М. Мультановський, В. І. Недригайлов, А. Г. Радзівський, Ф. Я. Чистович); 3) видання інституту — наукова, науково-методична, навчальна література; 4) збірники конференцій, праць, профільних інститутів (мікробіологічних, гігієнічних НДІ); 5) колекції праць І. І. Мечникова, його прижиттєві, академічні видання, статті про нього; 6) краєзнавчі матеріали — публікації про інститут, його кадри, ХМТ; 7) видання журналу інституту. Журнал видається з 30-х рр. ХХ ст., початкова назва — «Анналы Пастеровского института», нині має назву «Анналы Мечниковского института» тільки в електронному форматі, представлений на сайтах інституту і НБУВ. Цей журнал є у фондах бібліотеки з 1935 р.

Бібліотека ДУ «Інститут загальної та невідкладної хірургії ім. В. Т. Зайцева НАМН України» заснована в 1932 р.

Окрім медичної літератури, фонд містить багато документів із суміжних галузей наук, довідкової та загальноосвітньої літератури. Фонд бібліотеки — 37000 прим., з них 29000 — медичних та суміжних, 4500 — зарубіжних видань. Починаючи з післявоєнних років, є всі комплекти медичних журналів: «Хирургия», «Вестник хирургии им. И. И. Грекова», «Анестезиология и реаниматология», «Грудная и сердечно-сосудистая хирургия», «Клиническая хирургия», «Медицинский реферативный журнал» за розділами: хірургія, гастроентерологія, кардіологія та ін. Наявна колекція іноземної фахової періодики, яку дарували бібліотеці наукові працівники інституту.

Довідковим апаратом бібліотеки є система каталогів та картотек, що складається з предметного каталогу на профільну літературу, алфавітного та топографічного — на книги, систематичного — на медичну літературу й системи картотек: наукових праць співробітників Інституту; дисертацій та авторефератів; персоналій і картотека «Нові книги», картотека праць директора НДІ проф. В. В. Бойко. В каталогах картки на книжкові пам'ятки розміщені в загальному ряді.

У колекції книжкових пам'яток — усього 70 книг, до 1945 р. — 20,

видання до 1960 р. — 50. Розміщені в загальному фонді, численні документи були вилучені раніше як застарілі. Подаровані колекції приватних бібліотек розміщені в загальному ряді. Серед книжкових пам'яток, переважно, навчальна література з хірургії (підручники, посібники, довідники), матеріали з'їздів хірургів, конгресів, конференцій — російських, всесоюзних, українських, республіканських і обласних. Є колекції матеріалів з'їздів російських хірургів, починаючи з I з'їзду (1990 р., Москва), до XVII з'їзду (1925 р., Ленінград). Колекція авторефератів, методичних рекомендацій з хірургії.

Колекція видань Інституту. ВНЗ є провідною установою ВАК України за спеціальностями «Хірургія» й «Анестезіологія та інтенсивна терапія». Протягом 23 років Інститут друкував міжвідомчий збірник «Общая и неотложная хірургія», з 2001 р. видає фаховий журнал «Харківська хірургічна школа», а з 2010 р. — збірник «Хірургічна перспектива». Виокремлено в каталогах і картотеках праці вчених Інституту: підручники, посібники, монографії, методичні розробки, матеріали наукових конференцій, конференцій молодих учених, автореферати дисертацій. Комп'ютерів у бібліотеці немає, тому ЕК не ведеться.

Бібліотека ДУ «Інститут терапії ім. Л. Т. Малої НАМН України» заснована в 1981 р. Основу її фонду становлять книги, передані ХДНМБ бібліотекою медичного товариства, особисті бібліотеки наукових працівників та директора Інституту академіка Л. Т. Малої. Початковий фонд складав 405 прим.

Фонд бібліотеки нині складає 17,4 тис. прим. У його складі — близько 200 примірників рідкісних видань, деякі з них передано до музею інституту для експозиції. Здійснюється робота щодо створення електронної бази даних статей журналів, що надходять до бібліотеки, та праць співробітників інституту. Нині створюються БД праць співробітників.

У фондах бібліотеки є кілька колекцій: 1) особиста бібліотека Л. Т. Малої — близько 500 книг; 2) автореферати співробітників інституту; 3) дисертації співробітників і дисертації, що виконані на базі інституту; 4) методичні рекомендації співробітників; 5) журнали, що видаються: «Сучасна

гастроентерологія і гематологія» (з 2000 по 2014 р.), «Український терапевтичний журнал» (з 1999 до 2014 р.).

Рідкісні і цінні книги розміщені в загальному фонді. Загалом 196 примірників — до 1941 р. Книги XIX ст. з терапії, переважно перекладні. Примірники поч. XX ст. — навчальна література.

Монографії співробітників у книгосховищі, каталожні картки в алфавітному каталозі розміщені в загальному ряді. Ведеться картотека праць співробітників. Є розділи: автореферати дисертацій, статті із журналів і збірників.

У бібліотеках НДІ переважно рідкісні та цінні видання розміщені в загальному фонді. Іноді виокремлюються книжкові колекції — подаровані приватні бібліотеки або раритетні видання. У каталогах та картотеках виокремлюють видання до 1945 або 1960 р. Окремо збирають і зберігають праці співробітників від дня заснування установи до теперішнього часу.

Таким чином, можна зробити **висновки**: фонди книжкових колекцій медичних видань харківських медичних бібліотек стали джерелом пізнання історії світової та української медицини, відродження духовних цінностей нашої України; попри свою унікальність, вони не сформовані за єдиними науково обґрунтованими критеріями; презентація окремих книжкових пам'яток та представлення книжкових колекцій широкому загальному вітчизняним та зарубіжним фахівцям не здійснюються на належному рівні.

Усе це означене зумовлює необхідність подальших досліджень у цьому напрямі. Зокрема, становить значний інтерес порівняльний аналіз рівня відображення пам'яток медичної проблематики в книжкових колекціях провідних універсальних наукових та бібліотек в м. Харків.

Список літератури

1. Андреева И. М. Работа с книжными памятниками в библиотеке / И. М. Андреева // Библиотечные фонды: формирование, управление, сохранность: информационно-методические материалы: [в 2 ч.]. Ч. 2. / ГУК «Псковская

областная универсальная научная библиотека»; [сост., отв. за вып. Н. М. Николаева; ред. Л. И. Удалова; компьютер. верстка А. М. Семеновой]. — Псков: Псковская областная универсальная научная библиотека, 2008. — С. 10-29.

2. Белякова Т. В. История медицинских библиотек г. Харькова – крупнейшего центра медицинской науки Украины [Электронный ресурс] / Т. В. Белякова // Библиотечное дело – 2011: Библиотечно-информационная деятельность в условиях модернизации общества: Скворцовские чтения: материалы XVI междунар. науч. конф, 27-28 апреля 2011 г., Москва. — Москва: МГУКИ, 2011. – 1 электрон. опт. диск (CD-ROM).

3. Бібліотеки науково-дослідних інститутів Національної академії медичних наук та Міністерства охорони здоров'я України. Історія створення та розвитку: Іст. нарис / ННМБУ. — Київ, 2014. — 128 с.

4. Експертиза цінності документних пам'яток: прогр. та навч.-метод. матеріали до курсу для студентів з напрямку «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліогр.» / Харк. держ. акад. культури, Харк. держ. наук б-ка ім. В. Г. Короленка; [авт.-уклад. І. Я. Лосієвський]. — Харків: Сага, 2013. — 312 с.

5. Ковальчук Г. І. Книжкові пам'ятки (рідкісні та цінні книжки) в бібліотечних фондах. — Київ: НБУВ, 2004. — 644 с.

6. Ковальчук Г. І. Рукописні книги та стародруки: навч. посіб. / Г. І. Ковальчук; НБУВ. — Київ, 2011. — 100 с.

7. Ковальчук Г. І. Теорія та практика книжкового пам'яткознавства ХХ століття: автореф. дис. ... докт. іст. наук / Г. І. Ковальчук. — Київ, 2005. — 32 с.

8. Корж А. А. Харьков как центр медицинской науки / А. А. Корж // Международный медицинский журнал. — 2004.— № 3. — С. 6-7.

9. Харківський інститут удосконалення лікарів: до 75-річчя заснування / Ред. колегія: М. І. Хвисюк та ін. – Харків: Фоліо, 1998.– 224 с.

10. Шлях у 90 років — події та люди / М. М. Коренев та ін.— Харків: ВПП “Контраст”, 2012. — 224 с.

11. Яцунок Е. И. Книжные памятники в культурном наследии России:

современное состояние проблемы / Е. И. Яцунок, Российская гос. б-ка. — Москва: Пашков дом, 2008. — 156 с.

REFERENCES

1. Andreeva I. M. Rabota s knizhnyimi pamyatnikami v biblioteke / I. M. Andreeva // Bibliotechnyie fondyi: formirovanie, upravlenie, sohrannost: informatsionno-metodicheskie materialyi: [v 2 ch.]. Ch. 2. / GUK «Pskovskaya oblastnaya universalnaya nauchnaya biblioteka»; [sost., otv. za vyip. N. M. Nikolaeva; red. L. I. Udalova; kompyuter. verstka A. M. Semenovoy]. — Pskov: Pskovskaya oblastnaya universalnaya nauchnaya biblioteka, 2008. — S. 10-29.

2. Belyakova T. V. Istoriya meditsinskih bibliotek g. Harkova – krupneyshego tsentra meditsinskoy nauki Ukrainyi [Elektronnyiy resurs] / T. V. Belyakova // Bibliotechnoe delo – 2011: Bibliotechno-informatsionnaya deyatel'nost' v usloviyah modernizatsii obschestva: Skvortsovskie chteniya: materialyi XVI mezhdunar. nauch. konf, 27-28 aprelya 2011 g., Moskva. — Moskva: MGUKI, 2011. – 1 elektron. opt. disk (CD-ROM).

3. Biblioteki naukovo-doslidnykh instytutiv Natsional'noyi akademiyi medychnykh nauk ta Ministerstva okhorony zdorov'ya Ukrayiny. Istoriya stvorenniya ta rozvytku: Ist. narys / NNMBU. — Kyyiv, 2014. — 128 s.

4. Ekspertyza tsinnosti dokumentnykh pam'yatok: prohr. ta navch.-metod. materialy do kursu dlya studentiv z napryamu «Knyhoznavstvo, bibliotekoznavstvo i bibliohr.» / Khark. derzh. akad. kul'tury, Khark. derzh. nauk b-ka im. V. H. Korolenka; [avt.-uklad. I. Ya. Losiyevs'kyi]. — Kharkiv: Saha, 2013. — 312 s.

5. Koval'chuk H. I. Knyzhkovi pam'yatky (ridkisni ta tsinni knyzhky) v bibliotechnykh fondakh. — Kyyiv: NBUV, 2004. — 644 s.

6. Koval'chuk H. I. Rukopysni knyhy ta starodruky: navch. posib. / H. I. Koval'chuk; NBUV. — Kyyiv, 2011. — 100 s.

7. Koval'chuk H. I. Teoriya ta praktyka knyzhkovoho pam'yatkoznavstva KhKh stolittya: avtoref. dys. ... dokt. ist. nauk / H. I. Koval'chuk. — Kyyiv, 2005. — 32 s.

8. Korzh A. A. Harkov kak tsentr meditsinskoy nauki / A. A. Korzh // Mezhdunarodnyiy meditsinskiy zhurnal. — 2004.— № 3. — S. 6-7.

9. Kharkivs'kyi instytut udoskonalennya likariv: do 75-richchya zasnovannya / Red. kolehiya: M. I. Khvysyuk ta in. – Kharkiv: Folio, 1998.– 224 s.

10. Shlyakh u 90 rokiv — podiyi ta lyudy / M. M. Korenyev ta in.— Kharkiv: VPP “Kontrast”, 2012. — 224 s.

11. Yatsunok E. I. Knizhnyie pamyatniki v kulturnom nasledii Rossii: sovremennoe sostoyanie problemy / E. I. Yatsunok, Rossiyskaya gos. b-ka. — Moskva: Pashkov dom, 2008. — 156 s.

РЕЗЮМЕ

УДК: 09:026:61:027.021(447.54)

КНИЖКОВІ ПАМ'ЯТКИ У ФОНДАХ БІБЛІОТЕК МЕДИЧНИХ НДІ М. ХАРКІВ

Белякова Т. В., завідувача відділу наукової обробки документів та організації каталогів. Харківський національний медичний університет, Наукова бібліотека, м. Харків

beljakovat@yandex.ru

Збереження культурної спадщини, передача її наступним поколінням – одне з найважливіших завдань сучасності.

Мета статті – висвітлити місце книжкових пам'яток, книжкових колекцій у фондах бібліотек медичних НДІ м. Харків, надати їм кількісно-якісні характеристики.

Новизна. В бібліотекознавстві протягом останніх років проблеми книжкових пам'яток та колекцій при фондах рідкісних та цінних книг набули відображення в працях вітчизняних та зарубіжних дослідників, але фонди медичних бібліотек України не були предметом спеціального дослідження.

Практичне значення. У м. Харків, найбільшому центрі медичної науки України створена і успішно працює мережа медичних бібліотек, яка організовує інформаційне забезпечення наукової та практичної діяльності. Розкрити вміщену в книжкові пам'ятки інформацію, зробити доступним сучасним споживачам документний спадок минулого. Саме ці фонди є базою для вивчення історії медичних та споріднених дисциплін.

Результати. Досліджено фонди восьми бібліотек медичних НДІ. Виявлено, що переважно рідкісні та цінні видання розміщені в загальному фондї. Іноді виокремлюються книжкові колекції — подаровані приватні бібліотеки або раритетні видання. У каталогах та картотеках виокремлюють видання до 1945 або 1960 р. Окремо зберігають праці співробітників від дня заснування установи до теперішнього часу. Можна підсумувати: фонди книжкових колекцій медичних видань харківських медичних бібліотек стали джерелом пізнання історії світової та української медицини, відродження духовних цінностей нашої України; фонди книжкових пам'яток не сформовані за єдиними науково обґрунтованими критеріями; презентація окремих книжкових пам'яток та представлення книжкових колекцій широкому загалові вітчизняних та зарубіжних фахівців не здійснюються на належному рівні. Усе це означене зумовлює необхідність подальших досліджень у цьому напрямі.

Ключові слова: бібліотеки медичних НДІ, книжкові колекції, книжкові пам'ятки, довідково-пошуковий апарат.